

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ÖMER SABANCI'NIN
TÜRKİYE SİAD PLATFORMU
8. SİAD ZİRVESİ
AÇILIŞ KONUŞMASI

03 Aralık 2004
Diyarbakır

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İnan Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29 **Faks:** (90-212) 249 13 50
Tel: (90-312) 468 10 11 **Faks:** (90-312) 428 86 76
Tel: (32-2) 736 40 47 **Faks:** (32-2) 736 39 93
Tel: (1-202) 776 77 70 **Faks:** (1-202) 776 77 71
Tel: (49-30) 28 878 6300 **Faks:** (49-30) 28 878 6399
Tel: (33-1) 426 516 40 **Faks:** (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

Sayın milletvekillerim, sayın valim,
Diyarbakır ilinin değerli yöneticileri,
sevgili başkanlar, değerli basın mensupları

TÜSİAD adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu yıl sekizincisini gerçekleştirdiğimiz SİAD zirveleri, iş dünyasının kurumsal tarihi açısından büyük önem taşıyor. İlk zirve öncesindeki çalışmalarla birlikte, 10 yılı aşkın bir geçmişi olan SİAD camiasının birikimi, bu topluluğun beş bölgesel federasyon içinde kurumsallaşmasıyla çok önemli bir dönüşüm yaşadı. Sektörel Derneklerin oluşturduğu federasyonla birlikte, toplam altı federasyon biraraya gelerek **“Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu”**nu oluşturdu.

TÜSİAD olarak biz de, gerçekleşmesi için büyük emek sarfettiğimiz bu oluşumda, Sektörel Dernekler Federasyonu’nun bir üyesi olarak yerimizi aldık. Uzun uğraşlar sonucu gerçekleştirdiğimiz ve önemli işlevler, görevler üstleneceğine inandığımız bu konfederasyonun, iş dünyasına ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Bu vesile ile, gerek Doğu ve Güneydoğu bölgesinin federasyonlaşması için gösterdiği gayret, gerekse 8. SİAD Zirvesi’nin evsahibi olarak gösterdiği engin konukseverlik için, Türkiye SİAD Platformu İcra Komitesi ve Diyarbakır Sanayici ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, sevgili Şeyhmus Akbaş’a teşekkürlerimizi sunmak istiyorum.

Değerli Başkanlar,

İçinde bulunduğumuz dönem, bir çok konuda muhasebe yapmak için uygun bir dönem. Türkiye 17 Aralık’ta, şöyle veya böyle, bir kilometre taşını daha geride bırakacak. Kağıt üzerindeki manzara ne olursa olsun, AB’nin kurumsal yapısı içerisinde Türkiye’nin üyeliği geri döndürülemez bir sürece girmiş durumdadır. AB’nin, kısa dönemli iç politik çekişme ortamında, AB açısından hukuksal belirleyiciliği olmayan söylemlerin, orta ve uzun vadede, Türkiye’nin yaşayacağı değişimin yaratacağı fiili durum içinde kaybolup gideceğine emin olabilirsiniz.

Daha açık söylemek gerekirse, Türkiye’nin bugün sergilediği manzaraya endekslenmiş olan AB içindeki muhaliflerin tavrı, kendi dinamikleri çerçevesinde hızla değişecek bir Türkiye’nin önüne set oluşturabilmekte büyük zorluk çekecektir.

Yeter ki, AB için değil, kendimiz için önümüze koyduğumuz değişim misyonunu, gerektiği gibi ve özgüven içinde yerine getirebilelim.

Hepiniz kabul edersiniz ki, Türkiye, son yılların en önemli değişimlerinden birini ekonomide yaşadı. Çok ağır bir krizin sonuçlarını telafi etme konusunda büyük başarı gösterdik. Bugün, bir yanda enflasyon kontrol altına alınırken, diğer yanda ekonominin yüksek büyüme çizgisini sürdürmesi mümkün olabiliyor.

- **İç ve dış fiyatlardaki oynaklığa rağmen, tüketim talebi ve yatırımlardaki canlanma sürüyor.**
- **Verimlilik artışıyla süregelen ekonomik büyüme hız kesmeden devam ediyor.**
- **Kamu kesimi açığı ve yatırım-tasarruf açığı azalıyor.**
- **Enflasyon sene sonu hedeflerini önemli ölçüde yakalayacak bir seyir izliyor.**
- **Faiz oranları enflasyondaki olumlu gidişe paralel bir eğilim sergiliyor.**

- **Yılın ikinci çeyreğinde yaşanan istihdam artışı, henüz istenilen seviyeye erişmemesine rağmen, ekonominin yeniden istihdam yaratma sürecine girdiğinin sinyallerini veriyor.**

Tüm olumsuz dış etkenlere rağmen, Türkiye ekonomisindeki olumlu gidişin sürmekte olduğunu ve 2004 yılını “düşük enflasyon-yüksek büyüme” çizgisinde tamamlayacağımızı söyleyebiliyoruz.

Tabii, bütün bu olumlu tablo, risklerden arınmış bir gelecek sunmuyor bize. Aksine, **bu gelişmelere eşlik eden önemli riskler var.**

Bir yanda olumsuz dış konjonktür, maliyetleri oynak hale getirirken, öte yanda cari açığa meydana gelen hızlı gelişmenin yarattığı kaygı mevcut olumlu gidişi bozabilecek risk unsurları olarak karşımızda duruyor. Bunlara bir de, hızla genişleyen iç talebin, 2005 yılında da bu eğilimini sürdürmesini eklediğinizde, kesintisiz olarak büyümekte olan cari açığın finanse edilmesi sorun haline gelebilecektir.

Bu yılın ilk 10 ayında 10 milyar doları aşmış olan cari işlemler açığının, turizm gelirlerindeki olumlu performansa rağmen, 2004 sonu itibarıyla 14 milyar dolara yaklaşabileceği öngörülmektedir. Cari açığın bu yıl için finanse edilmesinde bir sorun gözüküyor. Ancak **2005'te yukarıda sıralanan olumsuz koşulların sürmesiyle büyüyecek cari açığın, portföy yatırımları ve reel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredilerle finanse edilmesi önemli ölçüde zorlaşacaktır.**

Önümüzdeki iki yıl gerçekleşecek dış borç ödemeleri, cari açığa birlikte, dış finansman ihtiyacını daha da artırmaktadır. Bu koşullar altında, 2005 yılında cari açığın en elverişli finansman imkanı doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıdır.

Peki, mevcut riskleri hangi faktörler tetikleyebilir?

- 1) Dünya ekonomisinde meydana gelebilecek olumsuz gelişmeler.
- 2) Türkiye’de doğru ekonomik politikaların uygulanmaması ve özellikle mali disiplinin kaybolması.

Dünya ekonomisinde uzun zamandır, ekonomistlerin “**dengesiz ve sürdürülmesi zor**” diye nitelediği bir büyüme süreci yaşanıyor. Bu süreç, dolarda değer kaybının sürmesi, dünyada korumacılık eğilimlerinin güçlenmesi ve global reel faizlerde artış riskini içinde barındırıyor. Bu riskler, Türkiye gibi döviz cinsinden büyük kamu borçları olan ülkeleri yakından ilgilendiriyor.

Yılın ilk üç ayında petrol fiyatlarında önemli bir düşüş olmazsa, ABD ekonomisinin yavaşlaması kaçınılmaz görülüyor. Bu da global piyasaların risk alma iştahını önemli ölçüde kesebilecek. Türkiye’nin de içinde olduğu gelişmekte olan ülkelerin yatırım araçlarına talep azalabilecek.

Türkiye bugüne kadar, bu risk faktörlerinden beklenilenin altında etkilendi. Çünkü AB sürecindeki olumlu gelişme ve onun yarattığı beklentiler, ülkemize kısa vadeli fon girişini olumlu yönde destekledi.

AB sürecinin olumlu gidişi bir kesintiye uğramazsa, bu fon girişi, dünya konjonktüründeki gelişmeler olumsuz seyrete bile belli ölçülerde sürebilir. Çünkü, Türkiye, global yatırımcı

açısından, kendisine benzeyen diğer ülkeler içinde, AB ilişkilerinin sağlayacağı istikrar çıpasına sahip tek ülke olacaktır.

Tabii geleceğimiz yalnızca dış faktörlere bağlı değil. Belirginleşen riskler her şeyden önce Türkiye ekonomisinde güven ortamının korunmasını elzem hale getirmektedir. Maliye ve para politikalarının eşgüdümünün zorlaşacağı 2005 yılında piyasa beklentilerinin yüksek tutulması sağlanmalı ve uygulamada hata olmamasına her zamankinden daha büyük bir hassasiyet gösterilmelidir.

Bütçe açığı ve kamu borçlarının milli gelire oranı makul seviyelere gerileyene kadar, ekonominin krizlere açık yapısı devam edecektir. Uzun vadede yatırım-tasarruf dengesinin sağlıklı bir yapıya kavuşması için de, 2005 yılında yüksek faiz dışı fazla politikasına devam edilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan, kamu maliyesindeki iyileşme, mutlaka, içinde bulunulan reform sürecinin daha ileriye götürülmesiyle desteklenmelidir. Yapısal reformların derinleştirilmesi ve bu alanda hükümet tarafından sergilenecek kararlılık ise güven ortamının korunmasında belirleyici olmaya devam edecektir.

Bu noktada, IMF ile stand-by düzenlemesiyle desteklenecek yeni üç yıllık programın kesintisiz uygulanabilmesi Türkiye'nin ikinci sağlam çıpasını oluşturacaktır.

Bilindiği üzere 2005-2007 makro uyum programı IMF desteği ile gerçekleştirilecektir. Makro uyum programı 1 Aralık 2004 tarihinde açıklanan Katılım Öncesi Ekonomik Program çerçevesinde oluşturulacaktır. Basında ana hatlarını izlediğimiz bu program, AB ile müzakere süreci ile birlikte ele alındığında, makro uyum ve yapısal dönüşüm taahhütleri açısından sağlam bir referans oluşturacaktır. Programın uygulanması, Türk ekonomisinin AB ekonomisine yaklaşımını hızlandıracak, kurumsal kapasitesinin gelişmesini denetleyecek, ekonomik disiplin ve öngörü geleneğini sağlamlaştıracaktır.

Ancak, Katılım Öncesi Ekonomik Program'ın IMF desteğini alabilmesi de şarttır. Çünkü, programın finansman riski ancak IMF desteği ile bertaraf edilebilecektir. Dolayısıyla yeni bir stand-by anlaşması çerçevesinde, bir önceki IMF anlaşmasında da yer almış olan ve mevcut makro istikrarın sürdürülmesi açısından önem arzeden, bankacılık, gelir idaresi ve sosyal güvenlik reformu yapısal taahhütlerinin 2005 yılı başlarında gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Değerli Başkanlar,

Buraya kadar söylediklerimiz, ekonomide kaydettiğimiz olumlu gelişmeleri 2005'ten itibaren risk altına sokabilecek faktörleri dengeleme arayışı olarak nitelenebilir. Bu arayışta iki önemli dayanağın AB ve IMF olduğunu kabullenmek, bu dayanakların işe yaraması için içerde son derece dikkatli bir politika yürütülmesi gerektiğini kavramak zorundayız.

Ancak, şunu da unutmamak gerekir: Ülkemizin gelişme ihtiyaçlarını karşılamak için, bu risk faktörlerini dengelemek yeterli olmayacaktır. Ekonominin geleceğini de bilinçli bir biçimde şekillendirmek zorundayız.

Bunu yapabilmek için, bir yandan ekonominin ayağındaki geleneksel prangaları çözmek, öte yandan da kapsamlı bir yol haritası, bir strateji çerçevesinde ileriye doğru yürümek, yıllık

ortalama %5'ten ařađı dūřmeyecek bir bŸyŸmeyi sŸrdŸrŸlebilir hale getirmek, bunu da AB stratejilerine paralel biçimde gerçekleřtirmek gereklidir.

Nedir ekonominin ayağındaki prangalar?

Bir tŸrlŸ reforma tabi tutulamayan sosyal gŸvenlik sistemi ile kamu idaresi, zaten kıt olan kaynaklarımızı, kendilerinden beklenen hizmeti gerçekleştirmeden, verimsiz, yararsız biçimde yutmaktadır.

Bir tarafta bu gider yŸkŸ belimizi bŸkerken, Ÿte tarafta gerektiği kadar gelir Ÿretmeyen bir vergi sistemi, kamu açığının azaltılmasını gŸleřtirmektedir. **TŸrkiye'deki kayıt dışı ekonominin bŸyŸklŸđŸ ŸrkŸtŸcŸ boyutlardadır. HŸkŸmetin bu meseleye el atmamasını anlamakta ciddi biçimde gŸlŸk çekiyoruz.**

Kimileri kayıt dışı ekonomiyi TŸrkiye'nin dinamizmi olarak niteliyor. Oysa bu tutum, makro dengeleri bozarak ve krizler yaratarak, Ÿretimi ve istihdamı olumsuz etkiliyor. Ayrıca, TŸrkiye'de toplayamadığımız vergiler, dış borç olarak sırtımıza yŸkleniyor.

HŸkŸmetler, bugŸne kadar, kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına alamadıkları için, vergiyi kimden alabiliyorsa onun sırtına yŸklenmeye devam ettiler. Bu da vergi oranlarının anlamsız biçimde artmasına ve Ÿretim ile yatırımın ŸnŸnde bir engel haline gelmesine neden oluyor.

BugŸnkŸ vergi oranları ile uluslararası vergi rekabetinin gerisinde kalarak, yabancı yatırımcıyı TŸrkiye'ye ekemiyoruz. Bu yŸksek vergi oranlarıyla, Ÿcretler Ÿzerinde bugŸn bulunan ağır yŸklerle, kayıt dışının yarattığı haksız rekabetle, bŸrokratik işlemlerde ne kadar azalma sağlanırsa sağlansın, yabancı sermayenin TŸrkiye'ye çekilmesi mŸmkŸn olmayacak ve işsizlik sorununa kalıcı bir ŸzŸm gelmeyecektir.

Yabancı sermayenin Ÿlkeye daha etkili biçimde girmesi sağlanmazsa, bu bizim yalnızca orta ve uzun vadedeki yatırım eksikliğimizin devam etmesine yol amayacak, aynı zamanda ŸnŸmŸzdeki bir-iki yılın en Ÿnemli risk faktŸrŸnŸn ortadan kalkmasını, yani cari açıkların finanse edilebilmesini oldukça zorlaştıracaktır.

Bu konuda 2005'te etkili Ÿnlemler alınmasını bekliyoruz. Bu Ÿnlemlerin, bir sanayi stratejisi etrafında ŸrŸlmesi uzun dŸnemde TŸrkiye'nin AB Ÿyeliđinden beklediği kazançları gerçekleştirebilmesi için hayati Ÿnem taşımaktadır.

BugŸn AB, Lizbon stratejisinin gereklerini yerine getirebilmek için yeniden seferberlik hazırlığı içindedir. Bu stratejinin temel taşlarını oluşturan, bilgi toplumu, iç pazarın entegrasyonu, girişim ortamının iyileştirilmesi, esnek iřgŸcŸ piyasası ve sŸrdŸrŸlebilir evre koruma politikaları TŸrkiye'nin de paralel biçimde pozisyon almasını gerektiren bir stratejik ereve sunmaktadır. TŸrkiye'nin bu konulara, on yıl sonra eğilmesi bŸyŸk bir gecikme olacaktır.

Ÿte yandan bizim, kendi bŸyŸme stratejimizi hazırlarken kapsamamız gereken konuların mevcut olduğu da unutulmamalıdır. TŸrkiye, hızlı bŸyŸmesini, sanayide sektŸrel Ÿncelikleri, tarımda değişim ihtiyaçlarını ve dinamikleri dikkate alarak; bŸlgesel gelişimde denge, gelir dağılımında adalet gibi faktŸrleri hesaba katarak planlamalıdır.

Değerli Başkanlar,

Kısa vadede Türkiye'yi iç ve dış risk faktörlerinin akıntısına kapılmaktan iki güçlü çıpa koruyacaktır. Bunlardan biri AB ile ilişkilerin olumlu seyrini sürdürmesi, diğer ise IMF ile yapılacak 3 yıllık bir stand-by anlaşmasıdır. Uzun vadede ise, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yolunda yavaş bile olsa emin adımlarla ilerlemesi, arzu ettiğimiz gelişme çizgisinden sapmamamızı sağlayacaktır.

Sanayiye dayalı bir refah toplumu ve buna uygun bir siyasal ve sosyal gelişme çizgisi yaratmak istiyorsak, kısa vade girdaplarından kurtulmanın yollarını düşünürken, uzun vadeyi de şimdiden inşa etmeye başlamalıyız. Dahası, kısa ve uzun vadeli hamlelerimizi birbiriyle örtüşdürerek, zaman, enerji ve kaynak tasarrufu sağlamalıyız.

Zaman, bugüne kadarki emeklerin boşa gitmemesi için, daha çok emek sarfetmenin zamanıdır.

Sabrınız için teşekkür ediyor, hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum.